

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
(SZTAB GENERALNY)

TAJNE

8471 J5

Warszawa, dn. 1. lutego 1922 r.

DO

Oddział II.

Nr 2712 /II. Inf/II/D/3

GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

W W a r s z a w i e.

W załączeniu przesyłam do wiadomości odpis raportu Attache
Wojsk. P. P. w Belgradzie z 14. stycznia b. r. Nr. 21/T.

1 załącznik:

Otrzymują:
Gen. Adjut. Nacz. Wodza
Szef Sztabu Gen.
Gabinet Ministra
Oddz. I. Szt. Gen.

Szef Oddz. II. Szt. Gen:

Popk. p. d. Szt. Gen.
NACZELNEGO WODZA
8471 J5
Wysłano dn. 6. II. 1922 roku
Wybito dn. 1922 roku
Załączników

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

44

W

Belgradzie

L.

SPRAWY WEWNĘTRZNESYTUACJA WEWNĘTRZNA

Jak meldowałam w dodatku do ostatniego raportu dnia 23 Grudnia 1931 r. przesilenie gabinetowe zostało zażegnane i S.H.S. otrzymało nowy gabinet Pasića, uwieczony o tyle nowym zwycięstwem radykałów, że Gen. Zećević zatrzymał portfel Ministra Spraw Wojskowych. Jednakże zwycięstwo to posiadało li tylko charakter taktyczny.

Popieranie przez gen. Zećevića całego szeregu afer jak na przykład Omnium, partyjność przy mianowaniach i powierzenie całego szeregu odpowiedzialnych stanowisk oficerom z Organizacji "Białej Ręki", wreszcie pozostawanie całkowite gen. Zećevića pod wpływem Pasića. Wszystko to czyniło dłuższe zachowanie przez Zećevića portfelu trudnym tem bardziej, że demokraci chociaż ustąpili to jest zgodzili się na powierzenie mu tekł ale zachowali sobie wolną rękę dla działalności w Skupszozynie. Groziło więc niebezpieczeństwo, że przy pierwszej sposobności Skupszozyna wyrazi votum nieufności Ministrowi Wojny i kryzys na nowo się rozpocznie.

Te więc względy spowodowały, że na trzeci dzień po złożeniu przysięgi ^{radyni} Gen. Zećević podał się do dymisji i na razie interesów Ministerjum Wojny bronił na radzie ministrów Pasić. Dostyć długo toczące się pertraktacje w sprawie osoby ministra Wojny zakończyły się ustaleniem kandydatury Generała Vasića Dowódcy I. Armii, która została przyjęta przez obydwie partje.

W ostatnich dniach Pasić złożył tekę Ministra Spraw Zagranicznych. Wywołaniem to zostało żądaniem radykałów aby kto inny młodzieży został powołany do kierownictwa tym odpowiedziałnym Ministerjum, które w ostatnich czasach podlegało ze wszystkich stron bardzo ostrej krytyce. Jednocześnie wyprawa dzają Pasića z pod możliwej krytyki i kompromitacji pragnąc

go zachować jako bardzo silny atut w życiu wewnętrznym politycznym. Proponowany przez niego kandydat M. Nincić został zaakceptowany przez demokratów pod warunkiem, że jednocześnie będzie skasowane ministerjum konstytuancy, jako dzisiaj zbyt teźne, w celu zachowania stosunku partyjnych sił w gabinecie jak dotychczas. Radykali przyjęli ten warunek i M. Nincić objął już funkcje.

Skupszczyzna odbyła parę zebrań w celu uchwalenia pro wizorjum budżetowego na 3 miesiące, bez czego musiałyby być wstrzymane pobory urzędników państwowych. Ograniczoność czasu i konieczność rychłego uchwalenia uniemożliwiły rozwinięcie się dyskusji nad działalnością rządu tem bardziej, że rząd nie zdołał przygotować swej deklaracji, która dopiero teraz ma być przedstawiona.

Na razie został ustalony na radzie ministrów i przedstawiony Skupszczyźnie następujący porządek prac przedstawicielstwa: Rada Stanu, Trybunały administracyjne, Prawo Wyborcze, Prawo o Autonomji Okręgowej, Prawo na najwyższych Władzach Państwowych, Prawo Odpowiedzialności Ministrów, o Kredytach Ziemijskich, Prawo o Ochronie Urodzajów, o Trybunałach Sądowych, O Organizacji Wyznan, Prawo o początkowym, średnim i wyższym nauczaniu, Prawo o Organizacji Rady Wojewnej i Ustawy Skarbowe. Podwójne święta nowego i starego stylu przerwały prace Skupszczyzny, które dopiero w połowie stycznia będą rozpoczęte.

SYTUACJA EKONOMICZNA

Sytuacja finansowa państwa S.H.S. przedstawia się w dalszym ciągu bardzo groźnie, spadek dynara, który tak silnie zaznaczył się w październiku i listopadzie roku zeszłego został przez Ministra finansów Kumanudiego tylko na pewien czas sztucznie zatrzymany teraz dynar znowu spada. W ostatnich dniach t.j. w ciągu 3 ostatnich tygodni stracił znowu około 15% swej wartości i dzisiaj cena 100 frank. franc. dochodzi do 6.35 dynarów. Wywołana tem drożyzna budzi wielkie zaniepokojenie wśród ludności tembardziej, że handel tutejszy

bardzo znacznie zadłużony wobec zagranicy nie może się wywiązać ze swych zobowiązań. Kwestja ta przybrała na tyle groźny charakter, że rząd musiał zająć się tą sprawą i teraz toczą się obrady z przedstawicielami handlu i banków nad tem w jaki sposób rząd przyjdzie handlowi z pomocą przyjmąszy do pewnego stopnia na siebie gwarancje długów.

Rosnąca drożyzna zmusiła rząd do podwyższenia ~~stawek~~ taryfy kolejowej o 10-15%, co oczywiście nie może się nie odbić znowuż na drożyznie. Przyczyny spadku dynara jak zwykle szukać należy w niezrównoważeniu budżetu, chaosie wewnętrznym, nepotnictwie urzędników i w pasywnym bilansie handlowym, ale najgłówniej w życiu politycznym. Będąc krajem mało uprzemysłowionym S.H.S. zmuszona jest sprowadzać wszystkie gotowe produkty z zagranicy, wywozić zaś może tylko produkty rolnicze i mięso. Zły stan urodzajów z powodu posuchy, choroby bydła, które wywołały ograniczenie i utrudnienie wywozu do Francji i do Włoch / w tym ostatnim wypadku przy ograniczeniach odgrywał^y rolę momenty polityczne / nie pozwolił dostatecznie poprawić bilansu handlowego. Do tego dodać należy jeszcze zły stan kolejnictwa nieprawidłowe dla dzisiejszych warunków rozplanowanie sieci kolejowej i brak taboru, zaostrzone uprzednio mobilizacją antywęgierską, która zmusiła do zatrzymania na kilka tygodni całego ruchu towarowego, a ostatnio braki^{em} węgla. Pod tym względem Jugosławja jest zależną od Węgier, od których zgodnie z traktem pokojowym powinna otrzymywać węgiel z Pećuja. Pod pozorem niedostatecznej ilości przysyłanych wagonów bądź też dyskwalifikując je jako nieodpowiednie do przewozu. Węgry zatrzymali wysyłanie węgla, czem wywołał w Serbji kryzys kolejowy, gdyż władze tutejsze musiały z powodu braku środków opałow^ych ograniczyć ruch kolejowy.

Te wszystkie braki w życiu gospodarczym państwa nie motywuje jednak dostatecznie spadku dynara, gdyż, gdyż w porównaniu z rokiem zeszłym pomimo wszystko eksport się wzniósł, a import pozostał uprzedni.

d

Dopiero uwzględnienie wypaków politycznych ostatniego roku pozwoli zrozumieć epadek dynara. Tarcia wewnętrzne z Chorwatami, które nie tylko nie udało się rządowi w tym roku złagodzić, ale które zostały jeszcze bardziej zaostrzone przez uchwalenie konstytucji i politykę centralistyczną Pribićevića cały szereg niepowodzeń w sprawach międzynarodowych jako to ciągle jeszcze nieuregulowana sprawa ewakuacji Dalmaacji, klęska Serbów w sprawie Albanji i wreszcie kosztowna mobilizacja (300 milionów dynarów), której ostatecznie można było uniknąć, oto ta sytuacja niepewności i niejasności politycznego jutra, która najbardziej zaważyła na szali i odbiła się na walucie krajowej.

POŻYCZKI ZAGRANICZNE

Sprawa pożyczek zagranicznych nie posunęła się jak dotychczas zdecydowanie naprzód. Dopiero ostatnio są wiadomości jako by konsorcjum banków angielskich zdecydowało się pożyczyć rządowi tutejszemu 15 milionów funtów szterlingów na budowę kolei adrytyckiej. Przedstawiciele T stwa "Balton" są oczekiwani w Belgradzie dla ostatecznego podpisania umowy. Pertraktacje w sprawie pożyczki z finansistami francuskimi zatrzymały się wobec wysunięcia przez tych ostatnich sprawy T stwa belgijskiego tranwajowego, jako dowody niepewności lokaty kapitałów w Serbji i zażądali uregulowania tej sprawy i gwarancji dla swych kapitałów.

TYTUŁ KRÓLEWSKI ZARĘCZYNY KRÓLA

Król Aleksander przyjął oficjalnie tytuł Aleksandra I. Sprawa ta nosiła o tyle interesujący charakter, że był już Aleksander z wymordowanej linii Obrenovićów. Oficjalnie umotywowano to tem, że jest on pierwszym Aleksandrem Królem zjednoczonej S.H.S..

Zaręczyny Króla, które od dłuższego czasu były przedmiotem plotek i komentarzy, stały się nareszcie faktem dokonanym. Pertraktacje w tej sprawie toczyły się już prawie

od roku i były prowadzone przez tutejszego posła rumunskiego p. Emandi, jednak że były na tyle trzymane w tajemnicy, że nikt oprócz bardzo bliskich królowi o tem nie wiedział. Korespondencje w tej sprawie prowadził Emandi bezpośrednio z Take Jonescu. Pozostawało to tajemnicą według słów p. Emandiego nawet dla siostry narzeczonej, żony następcy tronu greckiego.

Ślub podobno ma nastąpić jaknajrychlej, ale wobec żałoby na dworze tutejszym, która obowiązuje do 18 lutego i niewykończenia pałacu prędzej jak przy końcu ~~lutego~~ ^{Kwietnia} bądź w początkach ~~maja~~ ^{nie} będzie się mógł odbyć.

Wiadomość o zaręczynach króla została przyjętą nadzwyczajnie radośnie, uważane jest to bowiem za duży sukces polityczny wobec niepokojących Serbję pogłosek o możliwości zblżenia bądź xunji Rumunji z Węgrami, z drugiej strony może usunąć kwestję dynastji i następcy tronu, która w razie jakiego wypadku mogłaby ^{wobec} odrębnych tendencji Chorwacji odegrać fatalną rolę w życiu wewnętrznym państwa i stać się groźną dla jedności królestwa S.H.S..

POLITYKA ZAGRANICZNA

S. H. S.

S.H.S. i WŁOCHY

Osią polityki zagranicznej państwa S.H.S. jest stosunek do Włoch, który na tyle dominuje na innemi sprawami, że tracą one swe znaczenie i regulują się przedewszystkiem z punktu widzenia konfliktu Włosko serbskiego. Istotą tego konfliktu to kwestja Adryatyku i obawa Włoch, że po usunięciu Austrii pozostaje im dzisiaj jeszcze nie ale jutro może groźne niebezpieczeństwo ze strony Jugosławji, która będąc krajem bogatym, o prawie 14 milionowej ludności, posiadając wybrzeże morskie znacznej rozciągłości może w przyszłości stać się groźnym wespółzawodnikiem Włoch na wachodzie morza śródziemnego.

Drugą przyczynę tego konfliktu szukać należy w pragnieniu Włoch zagarnięcia wpływów w centralnej i południowej Europie, czemu ~~na~~ przeszkodzie stoi powiększona znacznie Jugosławja poparta przez cały szereg przymierzy z państwami Małej Ententy.

Pierwsze niebezpieczeństwo postarali się Włosi zneutralizować za pomocą umocnienia się na niektórych wyspach leżących w polu ważnych punktów wybrzeża Dalmatyckiego i zagarnięciem takiego ważnego portu jak Zadar; walką i zwycięstwem w sprawie Rjeki i dalszym usunięciem S.H.S. przez przyłączenie do tego ostatniego portu Baroś i pozbawienie tem Serbów portu na północy; wreszcie wysunięciem sprawy Albanskiej i zwalczaniem ^{nie}tendencji serbskich do rozszerzenia terytorjalnego na południu, co tembardziej było by dla nich groźne, że wybrzeże albańskie jest najmniej oddalone od półwyspu Włoskiego.

Drugą sprawę sądząc z tutejszych posiadanych wiadomości starali się Włosi rozwiązać za pomocą ugruntowania swej solidnej bazy w Albanji, co im się udało tem bardziej, że

zainteresowały tą sprawą kapitały angielskie, dopuszczając bardzo znaczne koncesje dla tych ostatnich, z drugiej strony akcja, we Wiedniu w Budapeszcie i nawet w Bukareszcie pragnąc uzyskać tam dominujące stanowisko i skierować uwagę tych państw przede wszystkim na niebezpieczeństwo słowiańskie.

Próby przyciągnięcia w swoją orbitę Bułgarii nie dały na razie rezultatu, gdyż ta ostatnia nie chce się narazić Jugosławji, widząc z nią wspólny interes w zwalczaniu wpływów Grecji w Turcji w celu osiągnięcia wyjścia ku morzu Egijskiemu, co dla obydwóch państw stanowi zagadnienie pierwszorzędного znaczenia.

Wreszcie polityka włoska zatrzymawszy przyznana S.H.S Dalmację (3 zone) uważa to jako zastaw, który chce drogo sprzedać przy mającym być zawartym układzie handlowym.

W ostatnim miesiącu polityka włoska poniosła dwie fatalne dla siebie klęski: po pierwsze przez układ austriacko-czeski w Lany, po drugie przez zaręczyny króla Aleksandra z księżniczką rumuńską Marją.

Czechosłowacja pozbawiona wskutek swego geograficznego położenia dostępu do morza dąży za wszelką cenę do uzyskania takowego w państwie zaprzyjaźnionym. Jako ewentualny swój przyszły port upatrzyli sobie Split w Dalmacji i już dzisiaj są w toku poczynan mających na celu zabezpieczenia dla Czechosłowacji tego wyjścia na morze. Stąd polityka czeska nie poprzestaje na biernym zachowaniu się w konflikcie Włosań Serbskim, ale rzuca na szalę swe wpływy polityczne, sekundując swego sprzymierzonego z Małej Ententy. Zresztą zainteresowaną jest w tem i z punktu widzenia ekonomicznego, gdyż przemysł i handel czeski spotyka na rynku tutejszym jako silnego konkurenta przemysł i handel włoski, którego jednak jak dotychczas zwycięsko bije jak to widać z tablicy importu załączonej poniżej.

Układ w Lany po za jego ogólnym znaczeniu dla państw zainteresowanych z punktu widzenia konfliktu włosko serbskiego jest dla tych pierwszych poważnym ciosem. Cała praca do tyczasowa dążąca do pozyskania Austrii i Węgier i tem samem oddzielenia Serbji od jej północnego sprzymierzyńca została zachwiana. Czesi uzyskują połączenie z Serbją i morzem, a możliwy i prawdopodobny w dzisiejszych warunkach odpowiedni układ Serbsko Austrjacki wzmocni pozycję Serbji, stworzy ciągły blok państw Europy Centralnej a Włochom utrudni działalność na wschodzie Europy stwarzając wał ochronny Małej Ententy i państw z nią sprzymierzonych.

Pomoc czeska jest d. tyle pożądanym i cenionym czynnikiem przez sfery tutejsze, że na ogół polityka zagraniczna S.H.S. jest dosyć bierną i prestige państwowe Czech jest o wiele silniejszy.

Zbliżenie rumunsko serbskie, które znalazło ostatniokrotny wyraz w zaręczynach Króla Aleksandra z księżniczką rumunską kładzie do pewnego stopnia kres a przynajmniej bardzo utrudnia i komplikuje działalność włoskiej polityki w Bukareszcie, dążącej do oderwania Rumunji od Małej Ententy i zaostrzenia stosunków Serbsko rumunskich.

Stąd w tutejszym poselstwie Włoskim panuje bardzo wielkie zaniepokojenie z powodu ostatnich wypadków i włosi nie mogą powstrzymać swego rozdrażnienia, które bardzo silnie się akcentuje tak z powodu zaręczyn króla jak i układu w Lany. Barażo też interesują się naszym stanowiskiem w tej sprawie i daje się wyczuwać obawa, abyśmy nie weszli w zespół tych państw wzmacniając znacznie ich stanowisko jako państwo chociaż ekonomicznie słabe, ale terytorjalnie i liczbowo przedstawiające czynnik o dużej przyszłości.

Serbowie bardzo silnie oskarżają Włochów, że nie pozostają biernymi w sprawach wewnętrznych Jugosławji, ale zachowują się aktywnie podsycając antagonizmy serbsko chorwackie. Ostatnie wyrażenie Bonomioego, który oznajmił, że niezrozumiałym jest dla niego podniecenie opinji serbskiej z powodu incydentu

w Szibeniku, gdyż właściwie istnieje konflikt li tylko pomiędzy Włochami i Chorwatami wywołał w opinii tutejszej ogromne oburzenie. Było ^{to}tembardziej nie odpowiednie ze strony Bonomięgo, że właśnie afera Szibenicka uspokoiła na razie antagonizmy serbsko chorwackie i solidarność państwowa znalazła swój wyraz wobec niebezpieczeństwa wewnętrznego. Na tym tle incydent w Szibeniku staje się dalszym ciągiem zasadniczego konfliktu i jest tylko ujawnieniem tego co nurtuje w obydwu krajach.

Faktyczny przebieg tego incyduentu przedstawia się następująco: grupa pijanych marynarzy ze stacjonującego w Szibeniku torpedowca "Ajaccio" zeszkła w dzień 24 grudnia do miasta. Jak to zresztą zwykle bywa z marynarzami doszło do konfliktu z ludnością, która ich zaatakowała i marynarzy byli zmuszeni uciec na statek skąd dali według wersji serbskiej około 600 wystrzałów z mitraljezy, według słów hr. Manzonięgo, tutejszego posła włoskiego, kilka wystrzałów z karabinów, pragnąc za trzymać tłum, który chciał się wdrzeć na statek.

Włoska wersja wydaje się mi być bardziej prawdopodobną gdyż już choćby strzały z mitraljezy wyglądają mało prawdopodobnie, szczególnie jeżeli uwzględnić, że tylko 3 serbów zostało przy tem rannych.

Incydent ten został ogromnie rozdmuchany przez prasę tutejszą, która zrobiła z tego niemal casus belli, a ludność dała wyraz swemu wzburzeniu w całym szeregu manifestacji antywłoskich.

Jak mi to mówił poseł tutejszy hr. Manzoni, zażądał on od rządu serbskiego tylko ukarania winnych i zawiadomienia o środkach, które rząd tutejszy przyjął w celu zabezpieczenia spokoju i bezpieczeństwa publicznego i jak twierdzi otrzymał odpowiedź zadawalniającą. Powiedział mi również, że dotychczas nie wie o krokach przedsięwziętych przez Konsulat Włoch w Splicie, który według gazet miał zażądać satysfakcji moralnej w formie nadzwyczajnie ostrej.

Rząd Serbaki założył protest przeciwko zachowaniu się marynarzy i zażądał opuszczenia portów dalmatyckich przez statki włoskie, jednocześnie wysyłając komisję, która ma na celu zbadanie i wyjaśnienie sytuacji na miejscu.

Ogólnie powiedzieć można, że incydent ten wszedł na drogę zatargu dyplomatycznego, którego obydwie państwa nie mają zamiaru zastrzajać, jak o tem sądzić można z interwju hr. Manzoniego w prasie tutejszej i deklaracji Pasića. Osobście z rozmów z hr. Manzonim i Szefem Sztabu Generalnego wnioskować mogę, że obydwie strony traktują tą sprawę jako lokalną i nie grozącą komplikacjami.

Powazniej przedstawia się sprawa ewakuacji 3 zony, która jak to powyzej meldowałem dotychczas jest zajęta i wogole przez Włochy, traktatu rapalskiego, który dotychczas pozostaje martwą literą. Zresztą serbowie sami pozbawili się silnego argumentu o charakterze moralnym jakim jest odwołanie się do Ligi Narodów nie podając do wiadomości tej ostatniej traktatu.

Obecnie Włosi obiecują w ciągu lutego r. b. opuścić terytorjum przyznane Serbom.

Utworzenie gabinetu pozwala teraz rozpocząć pertraktacje przewidziane traktatem Rapalskim. Po za kwestjami handlowymi winny być uregulowane wzajemnie prawa mniejszości narodowych, która to sprawa jest przedmiotem ciągłych wzajemnych oskarżeń i wystąpień.

Trudno mi sądzić o postawieniu tej sprawy we Włoszech; melduję więc tylko, że poselstwo tutejsze twierdzi, że ludność słowiańska u nich posiada kilkaset szkół i korzysta ze wszelkich swobód narodowych.

Co się zaś tyczy Serbji, to poznawszy trochę tutejsze stosunki, bezwzględność rządu i jego nietolerancję w sprawach narodowościowych, mogę twierdzić, że sytuacja Włochów w państwie S.H.S. jest bardzo trudna i że Włosi mają realne podstawy do skazania się na stosunek rządu do siebie.

S.H.S. i CZESI

Jak już meldowałem rolę, którą odgrywa Czechosłowacja na gruncie tutejszym jest pierwszorzędą. Zagraniczna polityka S.H.S. jest na ogół bierną, kraj targany wewnętrznymi tarciami serbsko chorwackimi skomplikowanymi rozognieniem partyjnych waśni, nie może się zdobyć na konsekwentną politykę wewnętrzną nie mówiąc już o polityce zewnętrznej. Tembardziej, że i dyplomaci serbscy nie stoją na wysokości zadania i są przedmiotem bardzo ostrej krytyki kół politycznych serbskich.

Punkt więc ciężkości polityki zagranicznej przeniósł się do Pragi, gdzie inicjatywa we wszelkich poczynaniach politycznych należy zawsze do Dr. Beneša.

Jak już powyżej meldowałem politycznie dla Jugosławii poparcie Czech jest pierwszorzędnej wagi, gdyż wartość gatunkowa Pragi jest bardzo znaczną; Praga zaś wykorzystwała te kilka lat, aby ugruntować swoje wpływy i uzyskać dominujące znaczenie w życiu S.H.S..

Praca czecka tutaj po za sprawami politycznymi w dwóch dąży kierunkach; kulturalnym i ekonomicznym.

S.H.S. jako państwo bałkańskie pozostało pod względem cywilizacyjnym i kulturalnym nadzwyczajnie w tyle w stosunku do państw zachodnio europejskich, lata wojny, kiedy dzięki zajęciu kraju przez Niemcy i Austrię duża ilość ludności wyemigrowała za granicę i spotkała się z wyższymi poziomami kulturami, wzmocniła silną jak w każdym młodym organizmie tendencją do przyswojenia sobie dorobku duchowego świata cywilizacyjnego zachodniego.

Jednocześnie znacznie powiększenie terytorjalnie postawiło państwo wobec konieczności pogłębienia swego życia i rozszerzenia przez powołania szerokich kręgów do współpracy politycznej i narodowej. Wszystko to wywołało głód oświaty, dążność silną do zadzierzgnięcia więzów kulturalnych z państwami wyżej stojącymi, gdyż wewnątrz kraju nie mogą znaleźć ani odpowiednich dzisiaj warunków ani środków i pomocy pracy naukowej i duchowej.

Czesi wykorzystują ten moment i dzięki umiejętnej działalności kulturalnie pozyskują wpływy. Młodzież serbska zaczyna wyjeżdzać na studia do Czech, a sympatje czeskie oparte na zakorzenionej tutaj i powszechnej ideologii słowiańskiej stały się powszechnymi i bardzo głęboko osiadły w psychice narodowej. Liczne zjazdy od gimnastycznych do śpiewackich włącznie pogłębiają stosunki i umożliwiają na wiązanie kontaktów we wszystkich dziedzinach życia. Z drugiej strony Czesi demonstrują swoją ochotę współpracy jak np. wysyłając do tuł. Akademii Wojskowej 3 oficerów co po za poznaniem doskonałym armii posiada duże znaczenie polityczne.

Dodać należy, że oba te narody jako młode, gdyż nie mające za sobą kultury stuleci i tych komplikacji różnorodnych w różnych czasach wpływów kulturalnych jak np. w Polsce, dzięki swej prostocie wewnętrznej i prymitywności rozumieją się znaczenie lepiej niż z Polską, nad którą ciąży przeszłość bogata, a typ umysłowy raczej pokrewieństw na zachodzie poszukiwać może.

Jednocześnie z ekspansją kulturalną, która wobec ograniczonej życia duchowego Czechosłowacji ograniczone musi nosić rozmiary, idzie ekspansja ekonomiczna. Dzisiaj głównym źródłem skąd czerpie handel serbski są Czechy.

Na ile pod tym względem wzrasta znaczenie Czech wskazuje następująca tablica wwozu towarów z 4 najważniejszych pod względem importu krajów.

	ROK 1920		1 kwartał 1931 r.	
Włochy	1.368.331.859 dyn.		457.407.605	dyn.
Czechosłowacja..	331.516.350 "		413.390.272	"
Anglja	344.336.095 "		146.043.854	"
Francja	133.295.550 "		131.851.755.	"

Niestety cyfry te nie są ^{definitywne} ilustrujące, gdyż posiadam tylko liczby wwozu za pierwszy kwartał 1931 r. Ale chociażby nawet były pewne poprawki tablica ta wykazuje jasno jak dalece wpływy ekonomiczne czeskie wzrastają. Gdy w roku 1920 import

włoski jest czterokrotnie większym od Czechosłowackiego, w pierwszym kwartale 1921 r. niemal się równają i Sześci w ciągu 1 kwartału wwożą tyle towarów, że wartość ich przewyższa cała roczny ich import z 1920 r.. Takiego skoku żadne z głównych państw importujących nie wykonało. Odbyło się to przy wydatnej pomocy rządu, którego placówki handlowe nie skąpią trudów w celu rozszerzenia wpływów rodzimego przemysłu.

Bank Czeski, pertraktacje w sprawie zaangażowania kapitałów w przemysł czeski do przebudowy portu w Splicie i kolei dla połączenia portu z krajem to dalszy ciąg tej akcji która rozwiązuje Czechom sprawę dostępu do morza względnie uniezależnia ich od Włoch i Tryjestu, a wpływy ich ekonomiczne znacznie rozszerzy.

S.H.S. i AUSTRIA

Pomimo wojny i rzekomych ekcesów armii austrijskiej Jugosłowianie nie żywią nienawiści do Austriaków i zaraz po rozejmie rozwinęły się pomiędzy temi państwami bardzo ożywione stosunki handlowe. Pomijając już b. prowincje austro-węgierskie które były zawsze uzależnione od Wiednia i przywykły opierać się o przemysł wiedeński, nawet dla Serbji stał się dzisiaj Wiedeń najbliższą stolicą światową. Rozczłonkowanie Austrii i usunięcie jej z karty Europy w dawnych rozmiarach z dawną agresywnością na Bałkanach przeniosło uprzednie antagonizmy do przeszłości wysuwając dzisiaj na czoło inne zagadnienia.

Stąd traktat w Lany nie tylko nie spotkał się żadnego sprzeciwu w kołach politycznych S.H.S. ale liczą się poważnie z możliwością analogicznej umowy między Belgradem a Wiedniem. Są nawet pogłoski, że Pasić, który ma w bliskim czasie wyjechać do Pragi, zatrzyma się po drodze we Wiedniu, aby przeprowadzić odpowiednie układy.

Będzie to dalszym ciągiem "konsolidacji" Europy Centralnej przeciwstawiającej się Włochom o czem już wyżej meldowałem.

S.H.S. i RUMUNJA

Rumunja jako członek Małej Ententy zajmowała dosyć niezależne stanowisko nie zawsze solidaryzując się ze stanowiskiem dwóch drugich sprzymierzeńców.

Szczególniej podczas zamachu Karola różnica stanowisk zarysowała się dosyć silnie, gdyż Rumunja nie zajęła tak wojennego stanowiska jak S.H.S. i Czechy.

Prasa tutejsza z wielkim rozgoryczeniem omawiała stanowisko Rumunji podkreślając niepewność jako sojusznika.

Ostatnio nieufność została podsycona przez licznie komentowane pogłoski o możliwym zbliżeniu rumuńsko-węgierskim a nawet o możliwości unji personalnej, o czym jako by miały się toczyć rozmowy w Budapeszcie. Wskazywano też na ks. Cantacuzza, który jako by w tej misji wyjechał do Węgier i prowadził rozmowy z odpowiedzialnymi czynnikami.

Jeszcze większe zaniepokojenie obudziła akcja Włoch która rozwinęła się jako by dosyć silnie w Bukareszcie dążąc do zwrócenia Rumunji na drogi polityki antysłowiańskiej. ^{wika} Zaręczyny króla zostały przyjęte z niekłamną radością.

Chociaż podkreślają, że dzisiaj związki rodzinne stron nie odgrywają takiej roli jak uprzednio jednakże zaręczyny nie mogły by mieć miejsca gdyby polityka rumuńska miała odejść od dotychczasowego kierunku.

Kładzie to kres wszystkim niepokojącym dla Serbów pogłoskom o unji węgierskiej rumuńskiej i zbliżeniu Rumunji do Włoch, zacieśniając więzy łączące Serbję z Rumunją.

S.H.S. i BULGARJA.

Jak już meldowałem w poprzednim raporcie mowa Pasića na zjeździe radykałów zrobiła fatalne wrażenie w Bułgarji. Chociaż Pasić był obiecywał tutejszemu posłowi bułgarskiemu Todorowowi, że publicznie zaznaczy zmianę stanowiska S.H.S. w stosunku do rządu Sofijskiego, uznając jego lojalność,

Jednakże stanowisko jego było również ostrym jak dotychczas. Postawienie sprawy tego rodzaju, że jeżeli Bułgaria wykaże swą dobrą wolę to za 15-30 lat będzie można mówić o zbliżeniu czyni stanowisko Bułgarii bardzo trudnym.

Jednocześnie jak mi to jeszcze raz potwierdził sekretarz poselstwa bułgarskiego Czopow Włochy robiły daleko idące propozycje Bułgarii obiecując poprzeć jej dezyderaty za zajęcie wyraźnego antyserbskiego stanowiska.

Ale ~~dla~~ Bułgaria, dla której najważniejszym zagadnieniem jest uzyskanie dostępu do morza Egijskiego przedewszystkiem ogląda się za sprzymierzeńcem, który by ją w tej sprawie poparł, stąd tendencje pojednawcze względem Serbji i pragnienie wciągnięcia jej w politykę antygrecką.

Stosunek ten zapewne nie będzie wyjaśniony dopóki sytuacja na bliskim wschodzie jest jeszcze nie wyjaśnioną i gdy polityka serbska jeszcze definitywnie nie ustaliła się i kwestja dążności na południe jest jeszcze otwartą.

Dopiero niebezpieczeństwo na południu mogłoby spowodować zbliżenie w bliskim czasie tych państw.

Na razie stosunek do Bułgarii po za nieufnością na cechowany jest rozdrażnieniem, które ujawnia ^{się} przy wszelkich próbach wyrównania tego stosunku.

Tak czeska inicjatywa dążąca do wytworzenia bardziej przyjaznych stosunków pomimo wpływu przeważającego Pragi znalazła bardzo stanowczą odpowiedź, a ostatnie próby rosyjskich do zbliżenia Serbji do Bułgarii wywołała bardzo energiczny protest ze strony rządu, a zaproszenie Metropolity bułgarskiego Stefana na zjazd monarchistyczny do Karlowieo było przyczyną wielu ~~rozpraw~~ ^{makrojs dla wojen}.

S.H.S. i GRECJA

Stosunki S.H.S. nie są jeszcze zdefiniowane. Ustępstwa poczynione przez Greków w Salonikach osłabiły dążenia S.H.S.

do morza południowego, ale nieusunęły ostatecznie tej kwestji.

Dzisiaj gdy główna uwaga Serbji jest skierowana na za-
chód sprawa ta traci swoją ostrość.

Zaręczyny króla wywołały nawet pewne nadzieje, że przez
połączenie z domem greckim (następcą tronu Grecki ożeniony
jest z siostrą księżniczki Marji) węzłami pokrewienstwa przy-
gotuje się grunt dla zbliżenia politycznego.

Wobec przyjaznych stosunków jakie łączą Rumunję z Grecją
jest bardzo możliwe, rząd rumunski będzie dążył do wyrównania
tych stosunków.

Ostatnio z wielkim niepokojem patrzy Jugosławja na po-
byt Gunarisa w Rzymie obawiając się, by po za sprawami turecko-
greckimi nie doszło do jakich zobowiązań w sprawach bałkan-
skich.